

meghadūta

kaścit kāntāvirahaguruṇā svādhikārāt pramattah
śāpenāstarīngamitamahimā varṣabhogyena bhartuh |
yakṣaścakre janakatanayāsnānapuṇyodakeṣu
snigdhacchāyātaruṣu vasatim rāmagiryāśrameṣu ||1

tasminnadrau katicidabalāviprayuktaḥ sa kāmī¹
nītvā māsān kanakavalayabhrainśariktaprakoṣṭhaḥ |
āśādhasya prathamadivase meghamāśliṣṭasānum
vaprakrīḍāparinatagajaprekṣaṇīyāṁ dadarśa ||2

tasya sthitvā kathamapi puraḥ kautukādhānaheto-
rantarbāṣpaściramanucaro rājarājasya dadhyau |
meghāloke bhavati sukhino.apyanyathāvṛtti cetaḥ
kaṇṭhāśleṣapraṇayini jane kiṁ punardūrasamsthe ||3

pratyāsanne nabhasi dayitājīvitālambanārthī
jīmūtena svakuśalamayīṁ hārayiṣyan pravṛttim |
sa pratyagraiḥ kuṭajakusumaiḥ kalpitārghāya tasmai
prītaḥ prītipramukhavacanāṁ svāgataīṁ vyājahāra ||4

dhūmajyotiḥsalilamarutāṁ samnipātaḥ kva meghaḥ
sandēśārthāḥ kva paṭukaraṇaiḥ prāṇibhiḥ prāpaṇīyāḥ |
ityautsukyādāparīgaṇayan guhyakastāṁ yayāce
kāmārtā hi prakṛtikṛpanāścetanācetaeṣu ||5

jātarī vāṁśe bhuvanavidite puṣkarāvartakānāṁ
jānāmi tvāṁ prakṛtipuruṣāṁ kāmarūpāṁ maghonaḥ |
tenārthitvāṁ tvayi vidhivaśāddūrabandhurgato.aham
yācñā moghā varamadhiguṇe nādhame labdhakāmā ||6

santaptānāṁ tvamasī śaraṇāṁ tat payoda priyāyāḥ
sandeśām me hara dhanapatikrodhaviśeṣitasya |
gantavyā te vasatirālakā nāma yakṣeśvarāṇāṁ
bāhyodyānasthitaharaśiraścandrikādhautaharmyā ||7

tvāṁrūḍham pavanapadavīmudgrhītālakāntāḥ
prekṣiyante pathikavanitāḥ pratyayādāśvasatyāḥ |
kaḥ samnaddhe virahavidhurāṁ tvayyupekṣeta jāyāṁ
na syādanyo.apyahamiva jano yaḥ parādhīnavṛttiḥ ||8

tvāṁ cāvaśyām divasagaṇātātparāmekapatnī-

mavayāpannāmavihatagatirdraksyasi bhrātrjāyām |
āśābandhaḥ kusumasadṛśam prāyaśo hyaṅganānām
sadyah pāti praṇayi hṛdayam viprayoge ruṇaddhi ||9

mandam mandam nudati pavanaścānukūlo yathā tvāṁ
vāmaścāyaṁ nadati madhuram cātakaste sagandhaḥ |
garbhādhānakṣaṇaparicayān nūnamābaddhamālāḥ
sevisyante nayanasubhagam khe bhavantām balākāḥ ||10

kartum yaccā prabhavati mahīmucchilīndhrāmabandhyām
tacchrutvā te śravaṇasubhagam garjitam mānasotkāḥ |
ā kailāsādvisakisalayacchedapāthe�eyavantah
saṁpatsyante nabhasi bhavato rājahaṁsāḥ sahāyāḥ ||11

āpr.cchasva priyasakhamamuṁ tuṅgamāliṅga śailam
vandyaiḥ pumśām raghupatipadairaṇkitam mekhalaśu |
kāle kāle bhavati bhavato yasya samyogametya
sneheavyaktiściravirahajam muñcato bāspamuṣṇam ||12

margam tāvacchṛṇu kathayatastvatprayāṇānurūpam
sandeśam me tadanu jalada śroṣyasi śrotrapeyam |
khinnah khinnah śihariṣu padam nyasya gantāsi yatra
kṣīṇah kṣīṇah parilaghu payaḥ srotasām copabhujya ||13

adreh śrīngam harati pavanah kiṁsvidityunmukhībhi-
rdṛṣṭotsāhaścakitacitam mugdhasiddhāṅganābhiḥ |
sthānādasmāt sarasaniculādutpatodaṁmukhaḥ kham
diṁnāgānām pathi pariharan sthūlahastāvalepān ||14

ratnacchāyāvyatikara iva prekṣyametatpurastā-
dvalmīkāgrāt prabhavati dhanuhkhaṇḍamākhaṇḍalasya |
yena śyāmaṁ vapuratitarām kāntimāpatsyate te
barheṇeva sphuritarucinā gopaveṣasya viṣṇoh ||15

tvayyāyantam kṛṣiphalamiti bhrūvikārān abhijñaiḥ
prītisnidhairjanapadavadhūlocanaiḥ pīyamānaḥ |
sadyahśirotkaṣaṇasurabhi kṣetramāruhya mālam
kimcit paścādvraja laghugatirbhūya evottareṇa ||16

tvāṁsārapraśamitavanopaplavam sādhu mūrdhnā
vakṣyat�adhvaśramaparigataṁ sānumānāmrakūṭaḥ |
na kṣudro.api prathamāsukṛtāpekṣayā saṁśrayāya
prāpte mitre bhavati vimukhaḥ kiṁ punaryastatthoccaiḥ ||17

channopāntaḥ pariṇataphaladyotibhiḥ kānanāmrai-

stvayyārūḍhe śikharamacalaḥ snigdhavenīśavarṇe |
nūnam yāsyatyamaramithunaprekṣaṇīyāmavasthāṁ
madhye śyāmaḥ stana iva bhuvah śeṣavistārapāṇḍuḥ ||18

sthitvā tasmin vanacaravadvadhūbhuktakuñje muhūrtam
toyotsargadrutaragatistatparam vartma tīrṇaḥ |
revāṁ drakṣyasyupalaviṣame vindhyapāde viśīrṇāṁ
bhakticchedairiva viracitāṁ bhūtimaṅge gajasya ||19

{adhvaklāntam pratimukhagataṁ sānumānāmrakūṭa-
stuṅgena tvāṁ jalada śirasā vaksyati ślāghamānaḥ |
āsareṇa tvamapi śamayestasya naidāghamagniṁ
sadbhāvārdraḥ phalati na cireṇopakāro mahatsu ||19a}

tasyāstiktairvanagajamadairvāsitam vāntavṛṣti-
rjambūkuñjapratihatarayam toyamādāya gaccheḥ |
antaḥsāram ghana tulayitum nānilaḥ ślakṣyati tvāṁ
riktaḥ sarvo bhavati hi laghuḥ pūrṇatā gauravāya ||20

nīpam dṛṣṭvā haritakapiśam kesarairardharūḍhai-
rāvirbhūtaprathamamukulāḥ kandalīścānukaccham |
jagdhvā 'ranyesv adhikasurabhiṁ gandhamāghrāya corvyāḥ
sāraṅgāste jalalavamuḥ sūcayiṣyanti mārgam ||21

ambhobindugrahaṇacaturāṁścātakān vīksyamāṇaḥ
śreṇībhūtāḥ parigaṇanayā nirdiśanto balākāḥ |
tvāmāśadya stanitasamaye mānayiṣyanti siddhāḥ
sotkampāni priyasahacarisaiṁbhramāliṅgitāni ||22

utpaśyāmi drutamapi sakhe matpriyārtham yiyāsoḥ
kālakṣepam kakubhasurabhau parvate parvete te |
śuklāpāṅgaiḥ sajalanayanaiḥ svāgatīkṛtya kekāḥ
pratudyātāḥ kathamapi bhavān gantumāśu vyavasyet ||23

pāṇḍucchāyopavanavṛtayah ketakaiḥ sūcibhinnai-
rnīdārambhairgrhabalibhujāmākulagrāmacaityāḥ |
tvayyāsanne pariṇataphalaśyāmajambūvanāntāḥ
saṁpatsyante katipayadinasthāyihamśā daśārṇaḥ ||24

teṣāṁ dikṣu prathitavidisālakṣaṇāṁ rājadhānīṁ
gatvā sadyaḥ phalamavikalām kāmukatvasya labdhā |
tīropāntastanitasubhagam pāsyasi svādu yasmāt
sabhrūbhaṅgam mukhamiva payo vetravatyāścalormi ||25

nīcairākhyām girimadhibivasestatra viśrāmahe-

stvatsamparkāt pulakitamiva praudhapuspaiḥ kadambaiḥ |
yah punyastrīratiparimalodgāribhirnāgarāṇām
uddāmāni prathayati śilāveśmabhiryauvanāni ||26

viśrāntaḥ san vraja vananadītirajānām niśiñca-
nnudyānānām navajalakaṇairyūthikājālkāni |
gaṇḍasvedāpanayanaranujāklāntakarṇotpalānām
chāyādānāt kṣaṇaparicitaḥ puṣpalāvīmukhānām ||27

vakraḥ panthā yadapi bhavataḥ prasthitasyottarāśām
saudhotsaṅgapraṇayavimukho mā sma bhūrujjayinyāḥ |
vidyuddāmasphuritacakritaistatra paurāṅganānām
lolāpāṅgairyadi na ramase locanairvañcito.asi ||28

vīcikṣobhastanitavihagaśreṇikāñcīguṇāyāḥ
saṁsarpantyāḥ skhalitasubhagam darśitāvartanābhah |
nirvindhyaḥ pathi bhava rasābhyantraḥ saṁnipatya
strīṇāmādyām praṇayavacanām vibhramo hi priyeṣu ||29

veṇībhūtapratanusalilā tāmatītasya sindhuḥ
pāṇḍucchāyā tātaruhatarubhraṁśibhirjīrnāparṇaiḥ |
saubhāgyam te subhaga virahāvasthayā vyañjayantī
kārṣyam yena tyajati vidhinā sa tvayaivopapādyah ||30

prāpyāvantīn udayanakathākovidagṛāmaṿṛddhān
pūrvoddīṣṭāmupasara purīm śrīviśālām viśālām |
svalpībhūte sucaritaphale svarginīm gām gatānām
śesaiḥ punyairhṛtamiva divaḥ kāntimat khaṇḍamekam ||31

dīrghīkurvan paṭu madakalam kūjitam sārasānām
pratyūṣeṣu sphuṭitakamalāmodamaitrīkaṣayāḥ |
yatram strīṇām harati surataglānimaṅgānukūlaḥ
śiprāvātaḥ priyatama iva prārthanācāṭukāraḥ ||32

hārāṁstārāṁstaralaguṭīkān koṭīṣaḥ ṣaṅkaśuktīḥ
śaṣpaśyāmānmarakatamaṇīn unmayūkhapraroḥān |
dṛṣṭvā yasyām vipaṇiracitānidrumāṇām ca bhaṅgān
saṁlakṣyante salilanidhayastoyamātrāvaśeṣāḥ ||33

pradyotasya priyaduhitaram vatsarājō.atra jahre
haimam tāladrumavanamabhūdatra tasyaiva rājñāḥ |
atrodbhṛāntaḥ kila nalagiriḥ stambhamutpāṭya darpā-
dityāganuttn ramayati jano yatra bandhūn abhijñāḥ ||34

jālodgīrṇairupacitavapuḥ keśasaṁskāradhūpai-

rbandhuprītyā bhavanaśikhjibhirdattanṛtyopahāraḥ |
harmyeṣ asyāḥ kusumasurabhiṣ adhavakhedaṁ nayethā
lakṣmīṁ paśyamlalitavanitāpādarāgāṅkiteṣu ||35

bhartuḥ kaṇṭhacchaviriti gaṇaiḥ sādaram vīkṣyamāṇaḥ
puṇyaṁ yāyāstribhuvanagurordhāma caṇḍīśvarasya
dhūtodyānam kuvalayarajogandhibhiringandhavatyā-
stoyakrīḍāniratayuvatisnānatiktairmarudbhiḥ ||36

apyanyasmin jaladhara mahākālamāsādyā kāle
sthātavyaṁ te nayanaviṣayaṁ yāvadatyeti bhānuḥ |
kurvan sandhyāvalipataḥatāṁ śūlināḥ ślāghanīyā-
mamandrāṇāṁ phalamavikalaṁ lapsyase garjitānāṁ ||37

pādanyāsaiḥ kvaṇitaraśanāstatra līlāvadhūtai
ratnacchāyākhacitavalibhiścāmaraiḥ klāntahastāḥ |
veṣyāstvatto nakhapadasukhān prāpya varṣāgrabindū-
nāmokṣyante tvaci madhukaraśreṇidīrghān kaṭaksān ||38

paścāduccairbhujataruvanāṁ maṇḍalenābhlīnaḥ
sāndhyāṁ tejaḥ pratinavajapāpuṣparaktāṁ dadhānaḥ |
nr̥ttārambhe hara paśupaterārdranāgājinecchāṁ
śāntodvegastimitanayanāṁ dṛṣṭabhartirbhavānyā ||39

gacchantīnāṁ ramāṇavasatiṁ yoṣitāṁ tatra naktāṁ
ruddhāloke narapatipathe sūcibhedyāistamobhiḥ |
saudāmanyā kanakanikaṣasnigdhayā darśayorvīṁ
toyotsargastanitamuharo mā ca bhūrviklavāstāḥ ||40

tāṁ kasyāṁcidbhavanavalabhau suptapārāvatāyāṁ
nītvā rātrīm ciravilasanāt khinnavidyutkalatrah |
dṛṣṭe sūrye punarapi bhavān vāhayedadhvaśesāṁ
mandāyante na khalu suhṛdāmabhyupatārthakṛtyāḥ ||41

tasmin kāle nayanasaliāṁ yoṣitāṁ khaṇḍitānāṁ
śāntīm neyāṁ praṇayibhīrito vartma bhānostenyajāśu |
prāleyāstrām kamalavadanāt so. api hartum nalinyāḥ
pratyāvṛttastvayi kararudhi syādanalpabhyasūyah ||42

gambhīrāyāḥ payasi saritaścetasīva prasanne
chāyātmāpi prakṛtisubhago lapsyate te praveśam |
tasmādasyāḥ kumudaviśadānyarhasi tvāṁ na dhairyān
moghīkartum caṭulaśaphorodvartanaprekṣitāni ||43

tasyāḥ kiṁcit karadhṛtamiva prāptvāīraśākham

hṛtvā nīlam salilavasanam muktarodhonitambam |
prasthānam te kathamapi sakhe lambamānasya bhāvi
jñātāsvādo vivṛtajaghanām ko vihātum samarthā ||44

tvanniṣyandocchvasitavasudhāgandhasamparkaramyaḥ
srotorandhradhvanitasubhagam dantibhiḥ pīyamānah |
nīcairvāsyatyupajigamiśordevapūrvam girīm te
śīto vāyuh pariṇamayitā kānanodumbarāṇām ||45

tatra skandam niyatavasatim puṣpameghīkṛtātmā
puṣpāsāraiḥ snapayatu bhavān vyomagaṅgājalārdraiḥ |
rakṣāhetornavaśaśibhṛtā vāsavīnām camūnā-
matyādityam hutavahamukhe sāmbhṛtam taddhi teyah ||46

jyotirlekhāvalayi galitam yasya barham bhavānī¹
putrapremṇā kuvalayadalaprāpi karṇe karoti |
dhautāpāṅgam hara"āśirucā pāvakestam mayūram
paścādrigrahaṇagurubhirgarjitairnartayethāḥ ||47

ārādyainam śaravaṇabhadvam devamullaṅghitādhvā
siddhadvandvairjalakaṇabhadhayādvīṇibhirmuktamārgaḥ |
vyālambethāḥ surabhitanayālambhajām mānayisyan
srotomūrtyā bhuvi pariṇatām rantidevasya kīrtim ||48

tvayyādātum jalamanate śārṅgiṇo varṇacaure
tasyāḥ sindhoḥ pṛthumapi tanum dūrabhāvāt pravāham |
prekṣiyante gaganagatayo nūtanamāvarjya dṛṣṭi-
rekam bhuktāguṇamiva bhuvaḥ sthūlamadhyendranīlam ||49

tāmuttīrya vraja paricitabhrūlatāvibhramāṇām
pakṣmotkṣepāduperivilasatkrṣṇāśraprabhāṇām |
kundakṣepānugamadhukara śrīmuṣāmātmabimbam
pātrīkurvan daśapuravadhūnetrakautūhalānām ||50

brahmāvartam janapadamatha cchāyayā gāhamānah
kṣetram kṣatrapradhanapiśunam kauravam tadbhajethāḥ |
rājanyānām śīśāraśatairyatra gāṇḍīvadhanvā
dhārāpātaistvamiva kamalānyabhyavarṣanmukhāni ||51

hitvā hālāmbhimatarasām revatilocanāṅkām
bandhuprītyā samaravimukho lāṅgalī yāḥ siṣeve |
kṛtvā tāsāmadhigamamapām saumya sārasvatīnām
antaḥ śuddhastvamapi bhavitā varṇamātreṇa krṣṇaḥ ||52

tasmādgaccheranukanakhalam śailarājāvatīrṇām

jāhnoḥ kanyāṁ sagaratanayasvargasopānapañktim |
gaurīvaktrabhrukuṭiracanāṁ yā vihasyeva phenaiḥ
śambhoḥ keśagrahaṇamakarodindulagnormihastā ||53

tasyāḥ pātuṁ suragaja iva vyomni paścārdhalambī
tvāṁ cedacchasphaṭikaviśadāṁ tarkayestiryagambhāḥ |
saṁśarpantyā sapadi bhavataḥ srotasi cchāyayāsau
syādasthānopagatayamunāsaṁgamevābhīrāmā ||54

āśinānāṁ surabhitaśilāṁ nābhigandhairmrgāṇāṁ
tasyā eva prabhavamacalam prāpya gaurāṁ tuṣāraiḥ |
vakṣyasyadvāśramavinayena tasya śrīnge niṣaṇṇāḥ
śobhāṁ śubhrāṁ trinayanavṛṣotkhātapañkopameyam ||55

taṁ cedvayau sarati saralaskandhasaṁghaṭṭajanmā
bādhetoṅkākṣapitacamarībālabhāro davāgnīḥ |
arhasyenāṁ śamayitumalaṁ vāridhārāsaḥasrai-
rāpannārtipraśamanaphalāḥ sampado hyuttamānāṁ ||56

ye saṁrāmbhotpatanarabhasāḥ svāṅgabhaṅgāya tasmin
muktādhvānaṁ sapadi śarabhā laṅghayeyurbhavantam |
tān kurvīthāstumulakarakāvr̄ṣtipātāvakīrṇan
ke vā na syuḥ paribhavapadaṁ niṣphalārambhayatnāḥ ||57

tatra vyaktam dṛṣadi caraṇanyāsamardhendumauleḥ
śaśvat siddhairupacitalīṁ bhaktinamraḥ pariṇyāḥ |
yasmin dṛṣṭe karaṇavigamādūrdhvamuddhūtapāpāḥ
kalpiṣyante sthiragaṇapadaprāptaye śraddadhānāḥ ||58

śabdāyante madhuramanilaiḥ kīcakāḥ pūryamāṇāḥ
saṁraktābhīstripuravijayo giyate kiṁnarābhiḥ |
nirhrādaste muraja iva cet kandareṣu dhvaniḥ syāt
saṁgītārthaḥ nanu paśupatestatra bhāvī samagraḥ ||59

prāleyādrerupataṭamatikramya tāṁstān viśeṣān
haṁsadvāraṁ bhṛgupatiyaśovartma yat krauñcarandhram |
tenodicīṁ diśamanusarestiryag āyāmaśobhī
śyāmaḥ pādo baliniyamanābhyudyatasyeva viṣṇoh ||60

gatvā cordhvāṁ daśamukhabhujocchvāsitaprasthasaṅgheḥ
kailāsasya tridaśavanitādarpaṇasyātithiḥ syāḥ |
śringocchrāyaiḥ kumudaviśadairyo vitatya sthitaiḥ kham
rāśībhūtaḥ pratidinamiva tryambakasyaṭṭahāsaḥ ||61

utpaśyāmi tvayi taṭagate snigdhabhinnāñjanābhe

sadyah kṛttadviradadaśanacchedagaurasya tasya |
śobhāmadreh stimitanayanapreksaṇīyāṁ bhavitrī-
maṁsanyaste sati halabhr̥to mecake vāsasīva ||62

hitvā tasmin bhujagavalayāṁ śambhunā dattahastā
krīḍāśaile yadi ca vicaret pādacāreṇa gaurī |
bhaṅgībhaktyā viracitavapuh stambhitāntarjalaughaḥ
sopānatvam kuru maṇitaṭrohaṇāyāgrayāyī ||63

tatrāvaśyam valayakuliśoddhaṭṭanodgīrṇatoyam
neṣyanti tvāṁ surayuvatayo yantradhārāgṛhatvam |
tābhyo mokṣastava yadi sakhe gharmalabdhasya na syāt
krīḍololāḥ śravaṇaparuṣairgarjitairbhāyayestāḥ ||64

hemāmbhojaprasavi salilāṁ mānasasyādadānah
kurvan kāmāṁ kṣaṇamukhapraṭaprītimairāvatasya |
dhunvan kalpadrumakisalayānyamśukānīva vātai-
rnānāceṣṭairjalada lalitairnirviśestāṁ nagendram ||65

tasyotsaṅge pranayina iva srastagaṅgādukūlāṁ
na tvāṁ dṛṣṭvā na punaralakāṁ jñāsyase kāmacārin |
yā vahī kāle vahati salilodgāramuccairvīmānā
muktājālagrathitamalakāṁ kāminīvābhṛavṛndam ||66

{ūttarameghah}

vidhunvantāṁ lalitavanitāḥ sendracāpāṁ savitrāḥ
saṅgītāya prahatamurajāḥ snigdhagambhīraghoṣam |
antastoyāṁ maṇimayabhuvastuṅgamabhrāṁlihāgrāḥ
prāśādāstvāṁ tulayitumalam yatra taistairviśeṣaiḥ ||1

haste līlākamalamalake bālakundānuviddham
nītā lodhraprasavarajasā pāṇḍutāmānane śrīḥ |
cūḍāpāśe navakuravakāṁ cāru karṇe śīrṣāṁ
sīmante ca tvadupagamajāṁ yatra nīpaṁ vadhuṇām ||2

yatronmattabhrāmaramukharāḥ pāḍapā nityapuṣpā
hamṣaśreṇīracitaraśanā nityapadmā nalinyāḥ |
kekotkaṇṭhā bhuvanaśikhino nityabhāsvatkalāpā
nityajyotsnāḥ prahitatamovṛttiramyāḥ pradoṣāḥ ||3

ānandotthāṁ nayanasalilamyatra nānyairnimittai-
rnānyastāpāṁ kusumaśarajādiṣṭasāṁyogasādhyāt |
nāpyanyasmāt pranayakalahādviprayogopapatti-
rvitteśānām na ca khalu vayo yauvanādanyadasti ||4

yasyāṁ yakṣāḥ sitamaṇimayānyetya harmyasthalāni
jyotiśchāyākuṣumaracitānyuttamastrīsaḥāyāḥ |
āsevante madhu ratiphalaṁ kalpavṛksaprasūtaṁ
tvadgambhīradhvaniṣu śanakaiḥ puṣkareṣv āhateṣu ||5

mandākinyāḥ salilaśiṣraiḥ sevyamānā marudbhī-
rmandārāṇāmanutaṭaruhāṁ chāyayā vāritosṇāḥ |
anveṣṭavyaiḥ kanakasikatāmuṣṭinikṣepagūḍhaiḥ
samkrīḍante maṇibhiramaraprārthitayā yatra kanyāḥ ||6

nīvībandhocchvāsitaśhilāṁ yatra bimbādharāṇāṁ
kṣaumāṁ rāgādanibhṛtakareṣv ākṣipatsu priyeṣu
arcistuṅgāṁ abhimukhamapi prāpya ratnapradīpāṁ
hrīmūḍhānāṁ bhavati viphalapreraṇā cūrṇamuṣṭih ||7

neṭrā nītāḥ satatagatinā yadvimānāgrabhūmī-
rālekhyaṇāṁ salilakaṇikādoṣamutpādyā sadyaḥ |
śaṅkāsprīṣṭā iva jalamuṣṭavādṛśā jālamārgai-
rdhūmodgārānukṛtinipuṇā jarjarā niṣpatanti ||8

yatra strīṇāṁ priyatamabhujoṣchvāsitāliṅgitānā-
maṅgalāṇīṁ suratajanitāṁ tantujālāvalambāḥ |
tvatsaṁrodhāpagamaviśadaścandra-pādairniśīthe
vyālumpanti sphuṭajalalavasyandinaścandrakāntāḥ ||9

akṣayyāntarbhavanānidhayāḥ pratyahaṁ raktakanṭhai-
rudgāyadbhīrdhanapatiyaśaḥ kiṁnarairyatra sārdham |
vaibhrājākhyāṁ vibudhavānītāvāramukhyasahāyā
baddhālāpā bahirupavanāṁ kāmino nirviśanti ||10

gatyutkampādalakapatitairyatra mandārapuṣpaiḥ
putracchedaiḥ kanakakamalaiḥ karṇavisraṁśibhiśca |
muktājālaiḥ stanaparisaracchinnaśūtraīśca hārai-
rnaiśo mārgaḥ saviturudaye sūcyate kāminīnām ||11

vāsaścitraṁ madhu nayanayorvibhramadeśadakṣam
puṣpodbhedaṁ saha kisalayaibhūṣaṇānāṁ vikalpam |
lākṣārāgaṁ caraṇakamalanyāsayogyāṁ ca yasyā-
mekāḥ sūte sakalamabalāmaṇḍanāṁ kalpavṛksaḥ ||12

patraśyāmā dinakarahayaspardhino yatra vāhāḥ
śailodagrāstvamiva kariṇo vṛṣṭimantah prabhedāt |
yodhāgraṇyāḥ pratidaśamukham saṁyuge tasthivāṁsaḥ
pratyādiṣṭābharaṇarucayaścandra-hāsavraṇāñkaiḥ ||13

matvā devam dhanapatisakham yatra sāksādvasantam
prāyaścāpam na vahati bhayānmanmathah ṣaṭpadajyam |
sabhrūbhāṅgaprahitanayanaiḥ kāmilakṣyeṣ amoghai-
stasyārambhaścaturavanitāvibhramaireva siddhah | |14

tatrāgāram dhanapatigṛhānuttareṇāsmadīyam
dūrāl lakṣyam surapatiḍhanuścāruṇā toraṇena |
yasyopānte kṛtakatanayah kāntayā vardhito me
hastaprāpyastavakanamito bālamandāravṛksaḥ | |15

vāpī cāsminmarakataśilābaddhasopānamārgā
haimaischannā vikacakamalaiḥ snigdhavaidūryanālaiḥ |
yasyāstoye kṛtavasatayo mānasam samnikṛṣṭam
nādhyāsyanti vyapagataśucastvāmapi prekṣya haṁsāḥ | |16

tasyāstire racitaśikharaḥ peśalairindranīlaiḥ
krīḍāśailaḥ kanakakadalīveṣṭanaprekaṇīyah |
madgehinyāḥ priya iti sakhe cetasā kātareṇa
prekṣyopāntasphuritatāditam tvām tameva smarāmi | |17

raktāśokaścalakisalayah kesaraścātra kāntah
pratyāsannau kuruvakavṛtermādhavīmaṇḍapasya |
ekaḥ sakhyāstava saha mayā vāmapādābhilāśī
kānlkṣatyanyo vadananamadirām dohadacchadmanāsyāḥ | |18

tanmadhye ca sphāṭikaphalakā kāñcanī vāsayaṣṭi-
rmūle baddhā mañibhiranatipraudhavarīśaprakāśaiḥ |
tālaiḥ śiñjāvalayasubhagairnartitaḥ kāntayā me
yāmadhyāste divasavigame nīlakaṇṭhaḥ suhṛdvah | |19

ebhiḥ sādho hṛdayanihitairlakṣanairlakṣayethā
dvāropānte likhitavapusau śaṅkhapadmau ca dr̥ṣṭvā |
kṣāmacchāyām bhavanamadhunā madviyogena nūnam
sūryāpāye na khalu kamalam puṣyati svāmabhikhyām | |20

gatvā sadyaḥ kalabhatanutām śighrasaṁpātahetoh
krīḍāśale prathamakathite ramyasānau niṣaṇṇaḥ |
arhasyantarbhavanapatitām kartumalpālpabhāsam
khadyotālīvilasitanibhām vidyudunmeṣadṛṣṭim | |21

tanvī śyāmā śikharīdaśanā pakvabimbādharausṭhī
madhye kṣāmā caktitahariṇīprekṣaṇā nimnanābhiḥ |
śroṇībhārādalasagamanā stokanamrā stanābhyām
yā tatra syādyuvatīviṣaye sṛṣṭirādyāiva dhātuḥ | |22

tām jānīthāḥ parimitakathām jīvitāṁ me dvitīyam
dūrībhūte mayi sahacare cakravākīmivaikām |
gādhotkaṇṭhām guruṣu divasev eṣu gacchatsu bālām
jātām manye sīśiramathitām padminīm vānyarūpām ||23

nūnam tasyāḥ prabalaruditocchūnanetram priyāyā
nihsvāsānāmaśisiratayā bhinnavarṇādharoṣṭham |
hastanyastām mukhamasakalavyakti lambālakatvā-
dindordainyam tvadanusaraṇakliṣṭakānterbibharti ||24

āloke te nipatati purā sā balivyākulā vā
matsādrśyam virahatanu vā bhāvagamyam likhantī |
pṛcchantī vā madhuravacanām sārikām pañjarasthām
kaccidbhartuḥ smarasi rasike tvarī hi tasya priyeti ||25

utsāṅge vā malinavasane saumya nikṣipya vīṇām
madgotrāṅkām viracitapadām geyamudgātukāmā |
tantrīmārdrām nayanasalilaiḥ sārayitvā kathaṁci-
dbhūyo bhūyāḥ svayamapi kṛtām mūrcchanām vismarantī ||26

śesānmāsān virahadivāsasthāpitasyāvadhervā
vinyasyantī bhuvi gaṇanayā dehalidattapuṣpaiḥ |
sambhogām vā hṛdayanihitārambhamāsvādayantī
prāyeṇaite ramaṇavirahesv aṅganānām vinodāḥ ||27

savyāpāramahani na tathā pīḍayedviprayogaḥ
śaṅke rātrau gurutaraśucām nirvinodām sakhiṁ te |
matsandeśaḥ sukhayitumalaṁ paśya sādhvīm niśīthe
tāmunnidrāmavaniśayanām saudhavātāyanasthaḥ ||28

ādhikṣāmām virahaśayane saṁniṣaṇṇaikapārśvā
prācīmūle tanumiva kalāmātraśeṣām himāṁśoḥ |
nītā rātrīḥ kṣaṇa iva mayā sārdhamicchāratairyā
tāmevoṣṇairvrahamahatīmaśrubhīryāpayantīm ||29

pādān indoramṛtaśiśirāñjalamārgapraviṣṭān
pūrvaprītyā gatamabhūmukham saṁnivṛttām tathaiva |
cakṣuḥ khedāt salilagurubhiḥ pakṣmabhiśchādayantīm
sābhre.ahnīva sthalakamalinī na prabhuddhām na suptām ||30

nihsvāsenādharakisalayakleśinā vikṣipantīm
śuddhasnānāt paruṣamalakām nūnamāgaṇḍalambam |
matsaṁbhogāḥ kathamupanamet svapnajo.apīti nidrā-
mākāṅkṣantīm nayanasalilotpīḍaruddhāvakaśam ||31

ādye baddhā virahadivase yā śikhā dāma hitvā
śāpasyānte vigalitaśucā tām mayodveṣṭanīyām |
sparśakliṣṭāmayamitanakhenāsakṛt sārayantīm
gaṇḍābhogāt kāthinaviśamāmekaveṇīm kareṇa ||32

sā samnyastābharaṇamabalā peśalam dhārayatnī
śayyotsaṅge nihitamasakṛdduḥkhaduḥkhenā gātram |
tvāmapyasyaṁ navajalamayaṁ mocayiṣyatyavaśyaṁ
prāyah sarvo bhavati karuṇāvṛttirārdrāntarātmā ||33

jāne sakhyāstava mayi manah sambhṛtasnehamasmā-
ditthaṁbhūtām prathamavirahe tāmahaṁ tarkayāmi |
vācālam mām na khalu subhagammanyabhāvah karoti
pratyakṣām te nikhilamacirādbhrātaruktām mayā yat ||34

ruddhāpāṅgaprasaramalakairañjanasnehaśūnyām
pratyādeśādapi ca madhuno vismr̄tabhrūvilāsam |
tvayyāsanne nayanamuparispanḍi śaṅke mrgākṣyā
mīnakṣobhāccalakuvalayaśrītulāmeṣyatīti ||35

vāmaścāsyāḥ kararuhapadairmucyamāno madīyai-
rmuktājālām ciraparicitām tyājito daivagatyā |
sambhogānte mama samucito hastasamvāhamānām
yāsyatyūruḥ sarasakadalīstambhagauraścalatvam ||36

tasmin kāle jalada yadi sā labdhanidrāsukhā syā-
danvāsyainām stanitavimukho yāmamātrām sahasva |
mā bhūdasyāḥ praṇayini mayi svapnalabdhe kathaīncit
sadyāḥ kaṇṭhacyutabhuja latāgranthi gāḍhopagūḍham ||37

tāmutthāpysvajalakaṇikāśītalena
pratyāśvastām samamabhinavairjālakairmāalatīnām |
vidyudgarbhaḥ stimitanayanām tvatsanāthe gavākṣe
vaktum dhīraḥ stanitavacanairmāninīm prakramethāḥ ||38

bharturmitrām priyamavidhave viddhi māmambuvāham
tatsandeśairhṛdayanīhitairāgataṁ tvatsamīpam |
yo vṛndāni tvarayati pathi śramyatām prośitānām
mandrasnigdhairdhvanibhirabalāveṇimokṣotsukāni ||39

ityākhyāte pavanatanayām maithilīvonmukhī sā
tvāmutkaṇṭhoccchvasitahṛdayā vīkṣya sambhāvya caiva |
śroṣyatayasmāt paramavahitā saumya sīmantinīnām
kāntodantah suhṛdupanataḥ samgamāt kiṁcidūnah ||40

<seq message>

tāmāyuṣmanmama ca vacanādātmanaścopakartum
brūyā evam tava sahacaro rāmagiryāśramasthah |
avyāpannah kuśalamabale pṛcchati tvāṁ viyuktah
pūrvābhāṣyam̄ sulabhavipadāṁ prāṇināmetadeva ||41

aṅgenāṅgam̄ pratanu tanunā gāḍhataptena taptam̄
sāsreṇāśrudrutamaviratotkaṇṭhamutkaṇṭhitena |
uṣṇocchvāsam̄ samadhikatarocchvāsinā dūravartī
saṁkalpaistairviśati vidhinā vairiṇā ruddhamārgah ||42

śabdākhyeyam̄ yadapi kila te yaḥ sakhināṁ purastāt
karne lolah kathayitumabhūdānanasparśalobhāt |
so. atikrántah śravaṇaviśayaṁ locanābhyaṁ madṛṣṭa-
stvāmutkaṇṭhāviracitapadaṁ manmukhenedamāha ||43

śyāmāsv aṅgam̄ cakitahariṇīpreksaṇe dr̄ṣṭipātaṁ
vaktracchāyāṁ śaśini śikhināṁ barhabhāreṣu keśān |
utpaśyāmi pratanuṣu nadīviciṣybhrūvilāsān
hantaikasmin kvacidapi na te caṇḍi sādṛṣyamasti ||44

tvāṁmālikhya prañayakupitāṁ dhāturāgaiḥ śilāyām
ātmānam̄ te caraṇapatitam̄ yāvadicchāmi kartum |
asraistāvanmuhurupacitairdr̄ṣṭirālupyate me
krūrastasminn api na sahate saṁgamam̄ nau kṛtāntah ||45

{dhārāsiktasthalasurabhiṇastvanmukhasyāya bāle
dūrībhūtaṁ pratanumapi māṁ pañcabāṇah kṣinoti |
dharmānte.asmin vigaṇaya katham̄ vāsarāṇi vrajeyu-
rdiksainsaktapravitataghanavyastasūryātapāni ||45a}

māmākāśapraṇihitabhujam̄ nirdayāśleṣaheto-
rlabdhāyaste kathamapi mayā svapnasandarsaneṣu |
paśyantinām̄ na khalu bahuśo na sthalidevatānām̄
muktāsthūlāstarukisalayeṣv aśruleṣāḥ patanti ||46

bhittvā sadyaḥ kisalayapuṭān devadārudrumāṇām̄
ye tatkṣīrasrutisurabhayo dakṣiṇena pravṛttāḥ |
āliṅgyante guṇavati mayā te tuṣṭrādrivātāḥ
pūrvam̄ sprṣṭam̄ yadi kila bhavedaṅgamebhistaveti ||47

saṁkṣipyante ksana iva katham̄ dīrghayāmā triyāmā
sarvāvasthāsv aharapi katham̄ mandamandātapaṁ syāt |
ittham̄ cetaścaṭulanayane durlabhaprārthanām̄ me

gādhoṣmābhīḥ kṛtamaśaraṇam tvadviyogavyathābhīḥ ||48

nanv ātmānam bahu vigaṇayan nātmanaivāvalambe
tat kalyāṇī tvamapi nitarāṁ mā gamah kātaratvam |
kasyātyantaṁ sukhamupanataṁ duḥkhamekāntato vā
nīcairgacchatyupari ca daśā cakranemikrameṇa ||49

śāpānte me bhujagaśayanādutthite śārṅgapāṇau
śeṣānmāsān gamaya caturo locane mīlayitvā |
paścādāvāṁ virahaguṇitāṁ tam tamātmābhilāṣam
nirvekṣyāvah pariṇataśaraccandrikāsu kṣapāsu ||50

bhūyaścāha tvamapi śayane kaṇṭhalagnā purā me
nidrāṁ gatvā kimapi rudatī sasvarām viprabuddhā |
sāntarhāsaṁ kathitamasakṛt pṛcchataśca tvayā me
dr̥ṣṭah svapne kitava ramayan kāmapi tvāṁ mayeti ||51

etasmānmāṁ kuśalinamabhijñānādānādvīditvā
mā kaulinādasitanayane mayyaviśvāsinī bhūḥ |
snehān āhuḥ kimapi virahe dhvaiṁsinaste tv abhogā-
diṣṭe vastunyupacitarasāḥ premarāśībhavanti ||52

āśvāsyāivāṁ prathamavirahodagraśokāṁ sakhīṁ te
śailādāśu trinayanavṛṣotkhātakūṭān nivṛttah |
sābhijñānaprahitakuśalaistadvacobhirmamāpi
prātaḥ kundaprasavaśithilāṁ jīvitāṁ dhārayethāḥ ||53

<spk author><seq conclusion>
kaccit saumya vyavasitāmidāṁ bandhukṛtyāṁ tvayā me
pratyādeśān na khalu bhavato dhīratāṁ kalpayāmi |
nihśabdo.apī pradiśasi jalāṁ yācitaścātakebhyah
pratyuktām hi praṇayiṣu satāmīpsitārthakriyaiva ||54

śrīrūpagosvāminā viracitāṁ